

Råvarekvalitet i norsk høyere utdanning

Startkompetanse på tvers av fag og
institusjoner: Statistikk + noen refleksjoner
omkring studieveiledning og studietilbud

Ole Gjølberg, UMB

Nasjonalt studieveilederseminar, NTNU 27. september 2010

Disposisjon

Sammenhenger mellom kvalitet på råvarer og kvalitet på ferdigvarer?

Inngangskompetanse målt med v.g.s.-resultater: Det store bildet

Inngangskompetanse på tvers av fag

Inngangskompetanse på tvers av læresteder

Konsekvenser for studieveiledning og – studieoppbygging?

Er det en sammenheng mellom råvare- og ferdigvarekvalitet i høyere utdanning?

- Norsk og internasjonal forskning: **Ja!**
- Innenfor et fag eller et program på et gitt lærested: De med best startkompetanse*) gjør det *signifikant**)* bedre gjennom studiet sammenlignet med studenter med svak startkompetanse

*) Målt ved resultater fra v.g.s. eller fra opptakstester

***) Statistisk signifikans! Det finnes selvfølgelig individuelle avvik begge veier

Gull av gråstein?

- Sammenhengen mellom inngangskompetanse og resultater er helt klar innenfor et fag ved en og samme institusjon
- Da vil man forvente å finne den samme sammenhengen på tvers av institusjoner og fag
- Nullhypotese: Læresteder og fag som tar inn signifikant svakere studenter enn andre læresteder og fag, rapporterer statistisk svakere resultater målt ved karakterer
- Alternativhypotese: Læresteder og fag som tar inn signifikant svakere studenter, oppnår minst like gode eller bedre resultater

Samordna opptak: En svært interessant database

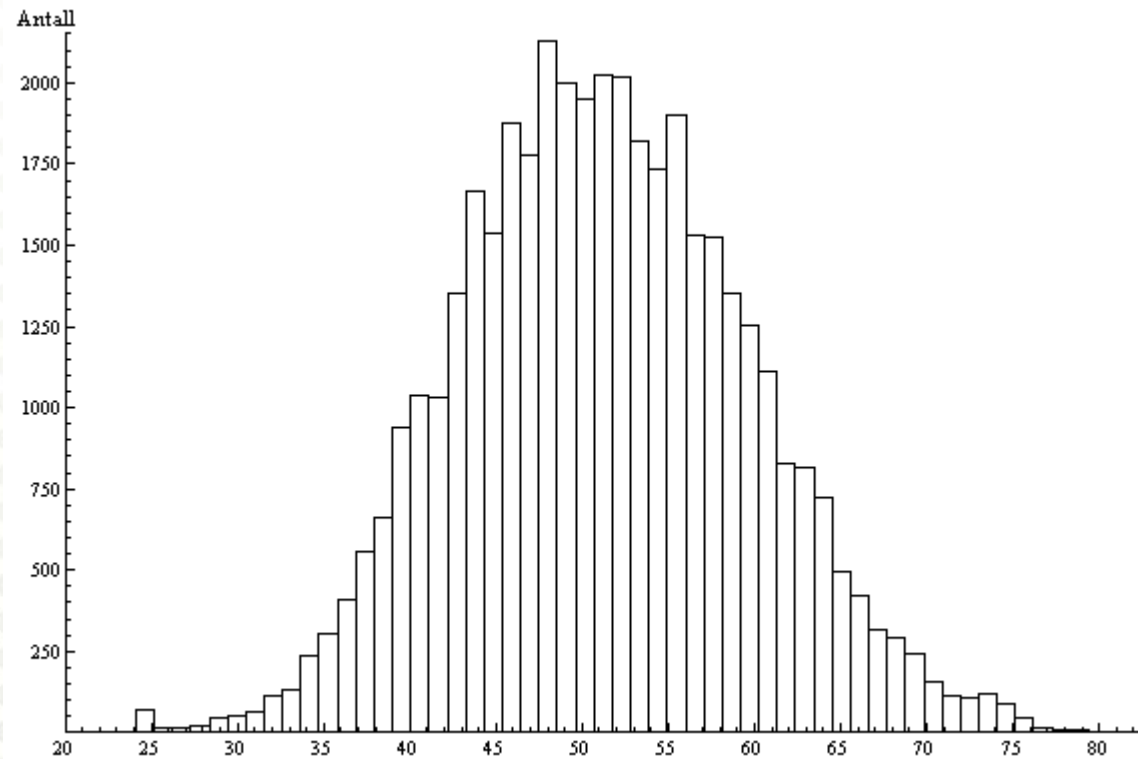
- Rangerte preferanser (1-10) for nesten all studier og studiesøkende*)
- En komplett beskrivelse av opptakspoeng for alle som blir tilbudt studieplass på grunnlag av poeng**)
- En komplett oversikt over studieprogram og læresteder med overskuddstilbud/overskuddsetterspørse
- En komplett beskrivelse av inntakskravene til alle studieprogram og læresteder med overskuddsetterspørse

*)Eneste unntak av betydning er Handelshøyskolen BI som ikke ønsker å delta i studiesøkermarkedet

** Tallene i dette foredraget er basert på opptaket i 2007. Her hadde man opptakspoeng for ca. 41,000 av ca. 50,000 som ble tilbudt studieplass og som aksepterte plassen

Populasjonen av nye studenter h.07

Konkurransespoeng. $N=41,042$. Gj.sn= $51,2$. St.dev= $8,4$

Halene i populasjonen (2007)

- Ca. 5,000+ + færre enn 40 poeng, dvs. 3 og dårligere fra v.g.s
- Ca. 10,000 over 55 poeng, dvs. 4,5 og bedre fra v.g.s

Rekruttering fra de 10% sterkeste/svakeste

Fagområde	Opptak m/poeng	Andel av opptak	Andel sterke	Andel svake
Økonomi og Øk-adm	4031	9,8%	8,2 %	9,6 %
Teknologi	4266	10,4%	18,2 %	5,3 %
Språk	2278	5,6%	12,1 %	5,3 %
Samfunnsfag	6185	15,1%	11,0 %	7,1 %
Realfag	1642	4,0%	19,2 %	2,4 %
Ped.fag	734	1,8%	3,5 %	13,8 %
Mediefag	1480	3,6%	8,8 %	7,5 %
Lærerutdanning	4445	10,8%	2,9 %	16,9 %
Jus	1370	3,3%	11,5 %	0,8 %
IT	1142	2,8%	3,5 %	19,9 %
Historie	2234	5,5%	6,4 %	9,4 %
Helsefag	8412	20,5%	12,2 %	12,3 %

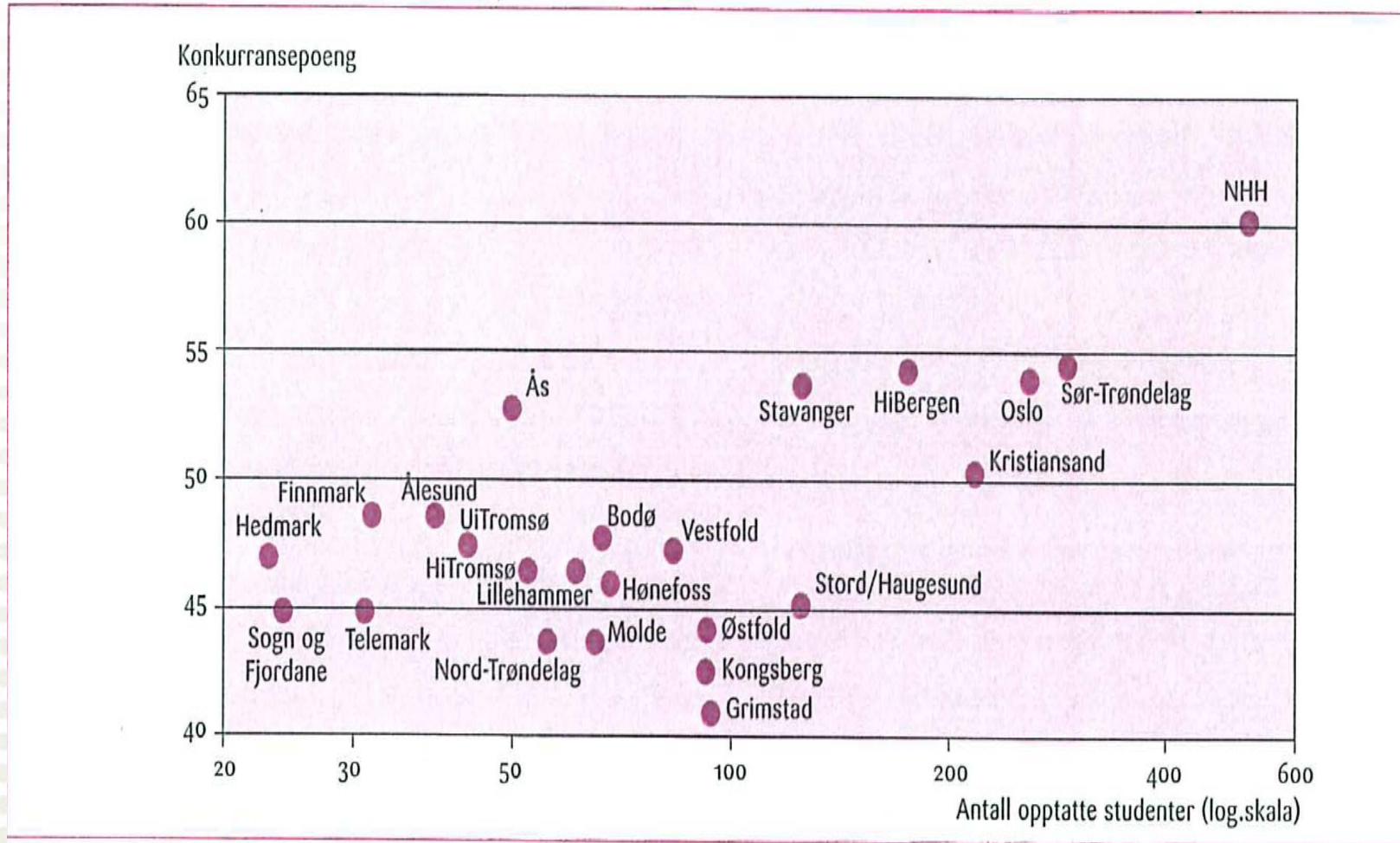

Råvarekvalitet utvalgte fag

	Gj.snitt	Std.avvik	Antall studenter	Andel av opptaket
Medisin	69,1	5,1	565	1,3 %
Rettsvitenskap	58,1	4,2	1179	2,9 %
Masterutdanning, lærer	55,3	6,4	245	0,6 %
Biologi, bioteknologi	55,0	6,8	511	1,2 %
Samfunnsøkonomi	54,9	6,5	427	1,0 %
Psykologi	52,7	8,1	1661	4,1 %
Økonomi og admin.	52,4	7,7	2574	6,3 %
Statsvitenskap	51,5	7,6	456	1,1 %
Historie	50,0	7,4	869	2,1 %
Allmennlærer	49,9	5,9	1773	4,3 %
Engelsk	49,7	8,5	572	1,4 %
Sosiologi	48,4	7,5	541	1,3 %
Pedagogikk	47,7	6,9	887	2,2 %
Barnevern, barnevernpedagogikk	47,3	6,1	697	1,7 %
Førskolelærer	43,7	6,4	1902	4,6 %
Totalt	52,4	6,7	14859	36,2 %

Spredning innen ett og samme fag og lærestedets størrelse

Figur 3 Medianstudentens poengsum og antall opptatte studenter, øk-adm-studiene.

Andel sterke og svake søkere (2007)

	Opptak m/poeng	Sterke søkere (%)	Svake søkere (%)
Lærested			
Statlige høyskoler			
Bodø	656	0,9	27,4
Hedmark	972	2,2	27,5
Agder	2009	3,2	16,8
Bergen	1832	5,2	2,0
Buskerud	762	1,6	18,4
Finnmark	224	0,4	33,5
Gjøvik	380	0,8	30,3
Harstad	166	0,0	39,2
Nesna	75	0,0	21,3
Nord-Trøndelag	758	1,7	24,4
Oslo	3327	8,1	5,3
Sør-Trøndelag	1883	4,8	3,0
Telemark	1177	1,9	21,9
Ålesund	351	2,0	26,8
Sogn og Fjordane	476	1,3	31,1
Vitenskapelige høyskoler			
Norges Veterinærhøgskole	104	78,8	0,0
Norges Handelshøgskole	477	25,2	0,0
Universiteter			
NTNU	5082	19,0	5,1
Bergen	3971	15,1	1,3
Oslo	6113	19,7	2,4
Stavanger	2133	4,9	7,7
Tromsø	1066	13,6	15,0
UMB, Ås	554	10,3	1,8

Startkompetanse på kryss og tvers i det norske U&H-landskapet

- Noen fag rekrutterer signifikant svakere studenter enn andre fag (lærerutd., IT, ped., sosiologi....)
- Noen fag rekrutterer en betydelig andel av de aller beste søkerne (medisin, jus, økonomi, teknologi, realfag..)
- Noen læresteder rekrutterer nesten bare sterke søkere
- Noen læresteder rekrutterer en svært stor andel av sine studenter blant de svakeste søkerne
- I noen fag er det en stor spredning i startkompetansen på tvers av læresteder

Gull av gråstein? (...eller omvendt?)

- 1. Det er betydelige forskjeller i startkompetansen til studentene – på tvers av fag og læresteder
- 2. Etter kort tid forsvinner disse forskjellene (dersom man skal tro karakterene fra U&H-sektoren)

Så hva skjedde med nullhypotesen?

- Mye tyder på at den må forkastes!
- Fag som tar inn mange svake studenter ser ikke ut til å sende ut kandidater med gjennomsnittlig svakere resultater enn fag med langt sterkere startkompetanse blant studentene
- Læresteder som tar opp svært sterke studenter, ser ikke ut til å sende ut kandidater med bedre vitnemål enn læresteder som tar opp svake studenter – selv innenfor samme fagområde (ref. karaktersanalysen til øk-adm-fagene: NHH gjør det ikke bedre enn læresteder med langt svakere studenter og (antatt) svakere fagstaber

Mulig forklaring (1): Ressurser

- Fag og læresteder som tar inn svake studenter, har bedre lærere enn fag og læresteder som tar inn sterke studenter.
- Færre studenter per ansatt, mindre forskning, mer tid til individuell oppfølging
- Gull av gråstein allerede fra 1. semester(??)

Mulig forklaring (2): Lokal skalering

- Det skjer en nivellering og skalering av karakterskalaen innenfor lærestedet og/eller innenfor faget
- Karakterskalaen relativiseres: A = en fremragende prestasjon i forhold til de andre i utvalget
- Normalfordelingen legges til grunn i hvert enkelt kurs

Noen tall fra 2010-opptaket (1)

- Ca. 1,220 studietilbud ("programmer") med opptak på grunnlag av v.g.s.-resultatene
- Ca. 97,700 FV-søkere til disse studiene
- 630 studietilbud hvor ALLE kom inn på Hovedopptaket, Ordinær kvote
- Blant disse "ALLE" sikkert mange sterke studenter
- .....og sannsynligvis en hel del ikke fullt så sterke

Noen tall fra 2010-opptaket (2)

- Noen fag har svært mange studetilbud der alle kommer inn
- Historie: 52 tilbud
- Lærer: 89 tilbud
- Teknologi: 96 tilbud

Noen tall fra 2010-opptaket (3)

- Noen læresteder har mange studietilbud der alle kommer inn
- HBO: 30 studietilbud for alle
- HiF: 22
- HiHm: 45
- HiT: 43
- UiA: 44
- UiT: 52

Noen tall fra 2010-opptaket (4)

- 200 av de åpne studietilbudene er "Årsstudier" med tilsammen 4,700 FV-søkere
- = 16% av tilbudene, 5% av søkermassen
- 53 av de åpne studietilbudene er 5-årige masterløp

Konsekvenser (1)?

- **Ressurstilførsel:**
- Svak studentsøkning => lavt opptak = høy basisbevilgning per student
- Sterk studentsøkning => økt opptak = lav basisbevilgning per student
- Øk basisbevilgningen til læresteder og programmer med sterk studentsøkning!
- **Opptaksprosesyrer:**
- Opptaksprøver til masterprogrammene

Konsekvenser (2)?

- **Ressursbruk:**

- 1. Reduser tilbudet av "ad hoc" årsstudier. Innfør isteden 4-årige bachelortilbud for svake studenter (1 + 3)
- 2. Lag bachelorprogrammer som tidlig siler ut i forhold til masteropptak.
- 3. Nedskaler og spiss masterutdanningene
- 4. Ikke ta opp de aller svakeste studentene til 5-årige løp.

.....Takk for oppmerksomheten!

